

CAL 2301 - Sosyal Düşünceler Tarihi

3. Ders: Toplumsal Düşünce de Disiplinler arası Farklılaşmalar: Politik İktisat ve Endüstri Toplumu

<http://senolbasturk.weebly.com>

UYARI

- Bu bir dinleyici notudur ve lütfen **ders notu olarak değerlendirmeyiniz.**
- Bu slaytlar, ilgili ders kitabındaki 29 - 53 arası sayfaları kapsamaktadır.

Aydınlanmanın Toplumsallık Anlayışı

- **Ahlak bilimleri** (psikoloji, politik iktisat ve sosyoloji)
- Yeni toplumlar, toplumsal ilişkilerin artan yoğunluğundan temellenirler.
- **Hümanizm**: Bilim ve ticaret yoluyla insan “yüklerinden” kurtulabilir.
- “**İlerlemeci toplumsallık**” insanı diğer varlıklardan ayıran bir özelliğidir.

Aydınlanmanın Toplumsallık Anlayışı

18.yy toplum düşüncesi = ampirizm + pozitivizm

Zihnin yasaları

Tarihsel değişimin yasaları

Aydınlanmanın Toplumsallık Anlayışı

- Aydınlanma düşüncesinin “İskoç Aydınlanması” dışındaki eğilimleri;
 - Radikal atomizmi savunur.
 - Aile ve din gibi kurumları irrasyonel ve toplumsal değişimin önündeki engeller olarak görür.

Devrimin Toplumsal Krizi

- Toplumsal Çözülme
- Yıkıcı toplumsal sonuçlar
- Çatışmacı bir toplum yapısı
- Eski kurumların boşluğunu dolduramayan yeni uygulamaların "Ahlaki" krizi

Yeni Toplumsal Düşünceler

- Özellikle Aydınlanmanın “radikal” yorumlarının toplumun “organik” doğasını algılamada yaşadığı boşluklara vurgu yapar.
- Öncelikle muhafazakar bir niteliğe sahiptir. Ancak daha sonra “**pozitivist**” bir içerik kazanmıştır.
- “Din” ve “aile” gibi kurumların nasıl halen “olumlayıcı” roller alabildiği sorusunu temel edinir.

Yeni Toplumsal Düşünceler

- Bu nedenle muhafazakar olmayan Comte da bile çağdaş ulusların yaşadığı politik ve ahlaki krizlerin altında “radikal” fikirlerin yarattığı anarşi fikri kabul görmüştür.
- Bu düşünceler hem **eski topluma (ancien regime)** hem de “radikal” ve “atomistik” **Aydınlanma düşüncesine** alternatif oluşturma hedefindedir.

Saint - Simon

- Analizinin odağı “**endüstri toplumu**”dur. Tüketim temelli feodal toplumlardan, üretim temelli “endüstri toplumu”na geçişle ilgilenir.

Saint - Simon

- Toplumlar öncelikle askeri ve idari rejimler altında yaşarlar.
- Ancak bilim ve endüstrinin zaferiyle bir toplumsal kırılma yaşanır.
- **Endüstri Toplamları**: İktidar odaklı devlet tarafından değil, “**sivil toplum**” odaklı yönetim tarzı tarafından şekillendirilir.

Saint - Simon: Sivil Toplum Kavramı

- “Eski rejimde”, toplumsal ilişkiler, “iktidar odaklı” devlet tarafından idame ettirilir.
- Askerler, hukukçular, devlet adamları ve din adamları yönetici gücü oluşturur.

Saint - Simon: Sivil Toplum Kavramı

- Ancak “yeni toplum” da bu ilişkiler yerini sivil topluma bırakır.
- Sivil toplum, girişimciler ve kentli işçilerin oluşturduğu “**üretken sınıflar**”ı ifade eder.

Saint - Simon: Üretken Sınıflar

- Toplum, bütüncül bir sosyal varlıktır ve sağlıklı bir toplum “işçiler” ile “girişimciler”in yarattığı üretkenlikten temellenir.
- Bu gruplar politik kurumlara alternatif olarak uzmanlık bilgisine dayalı yeni toplumun ilke ve kurumlarına işlerlik kazandırır.

Saint - Simon: Üretken Sınıflar

- Eski toplumlarda güç etrafında kurulan toplumsal birliğin tersine, yeni toplumda toplumsal birlik “**özgür üretim ilkeleri**” ve “**işbirliğine**” dayalıdır.
- Toplum, üretim etrafında organize olan bir atölye haline geldikçe “**bireyler üzerine değil, şeyler üzerine hakimiyet**”i ifade eden ahlaki bir **dayanışma** ön plana çıkar.

Saint - Simon: Üretken Sınıflar

- İşçiler ve girişimciler, feodalizmin ve kilisenin yerini alır. Askerler, hukukçular ve idareciler bu yeni “üretken sınıflar”ın denetiminde olmalıdır.
- Girişimciler büyük işletmelere hayat vererek; işçiler ise hüner göstererek yönetme ve sevk etme yeteneklerini göstermişlerdir.

Saint - Simon

- 19.yy Fransa'sında “uygarlık krizi”, insanlığın işlevsiz geleneksel iktidar biçimlerini etkisizleştirmesi; buna karşın bu kurumların yerini alacak yeni tür mekanizmalar yaratamamasının yol açtığı “ahlaki bir kriz”dir.
- Yeni dünyada bu boşluğu “endüstrileşme” dolduracaktır.

Saint - Simon

- Endüstri toplumu, kitlelerin yüksek çıkarının bilincinde olan sanatçılar, bilim adamları ve girişimciler önderliğinde oluşan seçkin bir zümre tarafından yönlendirilir.
- Bu toplum, bireylere değil; “planlamaya” dayanır.

Saint - Simon

- Planlamaya dayandığı için bir “ön-sosyalizm” denemez.
- Bilim adamlarının manevi; girişimcilerin dünyevi rolleri üstlendiği bir koordinasyonu gösterir.
- Bu koordinasyon demokratik kurumlara duyulan güvensizliğin bir sonucudur.

Auguste Comte

- “Düzen” ve “İlerleme” kavramları arasında bir denge kurarak, yeni toplumun kurumlarının gelişimini kaotik olmayan bir düzleme oturtmak istemektedir.
- Aydınlatma fikrinin “radikal” yorumlarına eleştirel olarak yaklaşır.

Auguste Comte

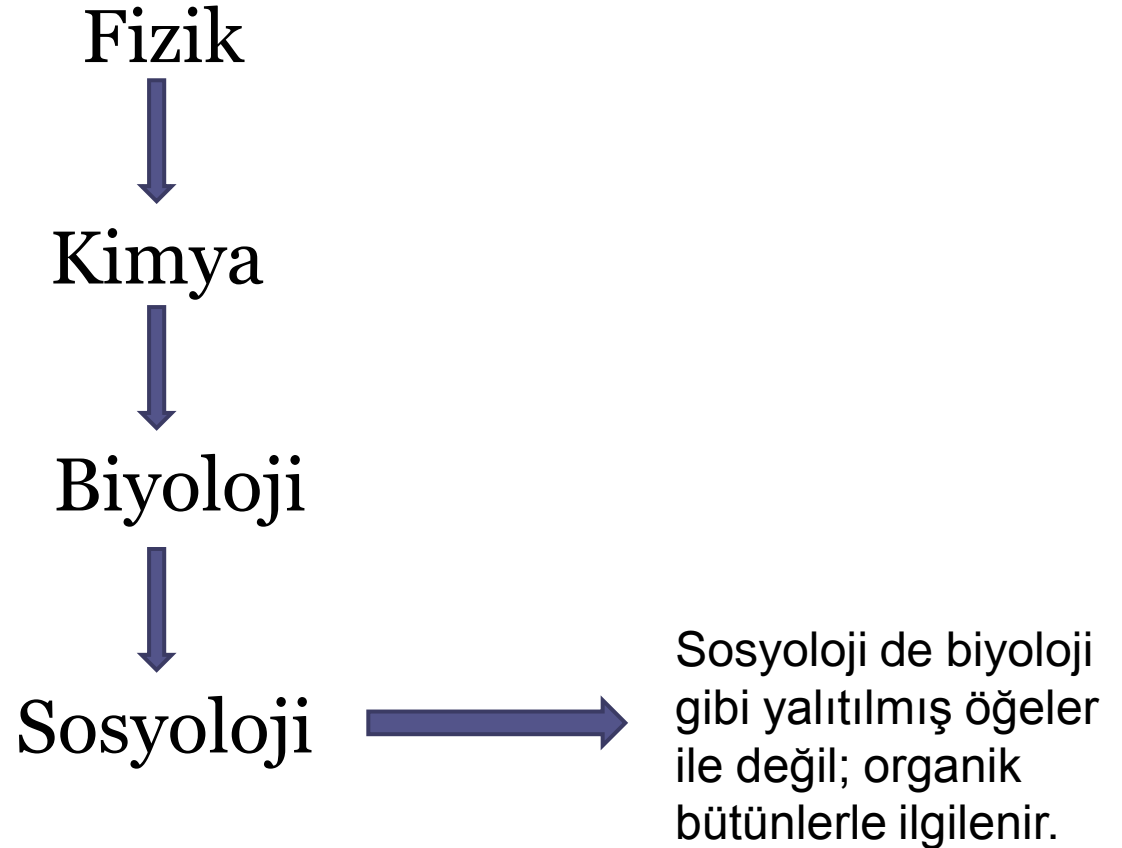
- İnsanlık;
 - Teolojik
 - Metafizik
 - Pozitif toplum aşamalarında gelişir
(Üç Hal Kanunu)

Auguste Comte

- İnsanlar farklı olguları gözlem ve deney yoluyla bağdaştırarak anlama arayışındadır.
- Bu evreler aynı zamanda bilimsel gelişme için de geçerlidir.
- Her bilim alanı kendi özerkliğini kazanmadan önce diğer aşamalardan geçer.

Auguste Comte

- Bu nedenle bilimsel aşama salt gözleme dayalı astronomi'den başlayarak;

Auguste Comte

- Toplum doğada olduğu gibi;
 - Statik: İşbölümü / aile / din / yönetim
 - Dinamik: Farklı toplum türlerinde statik öğelerin farklı bağımlılıkları

Auguste Comte

- Bu nedenle doğanın yasaları toplum için de geçerlidir.
- Toplumun bütünüyle parçaları yani statik unsurları ile dinamik unsurları arasında uyumun olmaması “patoloji” dir.

Auguste Comte

- Yeni toplum, giderek zenginleşenlerle giderek yoksullaşanların çatışmasını barındırıyor; ahlaki ve doğal olana uygun bir organizasyon çatışmayı düzenleyebilir.
- Yani “sınıf çatışması” uygun ilkelere göre organize olmuş bir toplumda anlamsızdır.

Auguste Comte

- Toplumsal birlik, politik ve ekonomik güçlerin şekil vermesiyle değil; doğa yasalarının farkında olan ahlaki ve entelektüel önderler tarafından sağlanabilir.

Auguste Comte

- Hem ekonomik faaliyetlerin işlemesi hem de toplumsal uyum bu tür bir ahlaki tarz ile mümkündür.
- Buna karşın “politik iktisat” toplumsal düzeni doğal terimler ve piyasa güçlerinin ifadesi ile pozitivist olarak kurulmuş kendiliğinden bir yapı olarak algıladığı için hatalıdır.

Auguste Comte

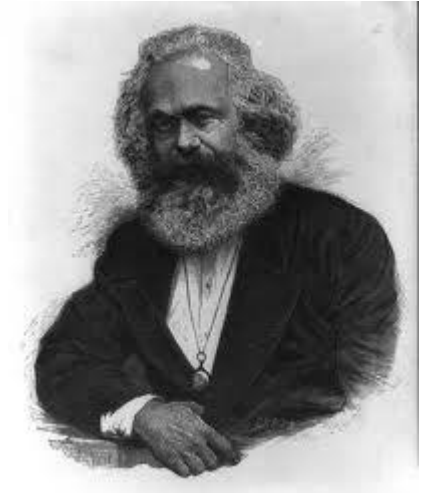
- Politik iktisadın öngörüsüyle işbölümü ve uzmanlaşmaya odaklanmak, rutin ve zahmetli işler ile uğraşmayı “insanın genel durumu hakkındaki yargılarının” önüne koyar.
- Ancak ahlak her iki unsuru da bir araya getirir.

Auguste Comte

- Bu tür bir ahlak, doğaçlama kurumlar ile ortaya çıkmaz.
- Sosyoloji, öncü entelektüellere pozitif yöntemler aracılığıyla bu iki unsuru bir araya getirebilme şansı verir.
- Bu sosyoloji, pozitivist ve doğal olarak anti – demokratiktir.

Modern Toplumsallığın Tek Biçimde Anlaşılması

- Bu döneme kadar, iktisadi kurumlar ve toplumsal kurumlar arasında bir fark görülmez.
- Smith, J.S. Mill ve Marx gibi isimler, hem iktisat teorisi hem de sosyal konular üzerine yazmaktaydılar

Modern Toplumsallığın Tek Biçimde Anlaşılması

- “Politik İktisat” → 17. yüzyıl İskoç Ahlakçıları
- Sosyoloji → Comte
- *Bu ayrım 19.yy’da tartışılmaya başlandı*

Modern Toplumsallığın Tek Biçimde Anlaşılması

- Birinci neden,

Sosyolojinin kentli işçi sınıfında baş gösteren kargaşaları ortadan kaldırmaya odaklı “muhafazakar” bir eğilim olarak ortaya çıkması

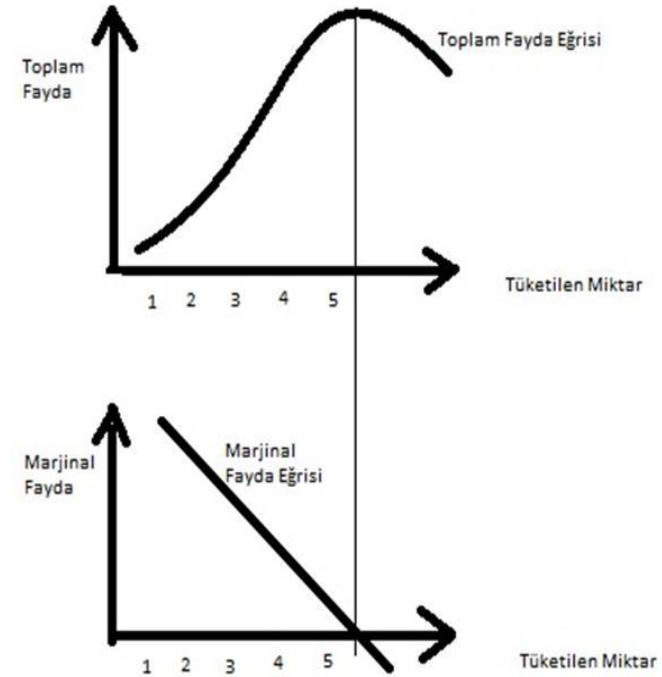

Modern Toplumsallığın Tek Biçimde Anlaşılması

- İkinci neden,

Değerin subjektif temelini açıklamak.

“Marjinalist Devrim”

Marjinalist Devrim

- *“...toplam fayda bir mal yada mal demetinin tüketiminden elde edilen faydadır. Buna karşın marjinal fayda, bu tüketimin bir birim daha arttırılması sonucunda kişinin sağladığı ek tatmin düzeyidir...”*

Marjinalist Devrim

- Hem Smith hem de Marx için “değer” temsil ettiği şeyin içindedir. Ancak Marjinalist Devrim ile birlikte değer, fayda ile eşitlenmektedir.
- Bu devrim “politik iktisat”ın büyüme ve bölüşüm odağından çıkararak, yerine fiyat sistemi çevresinde işleyen bir mübadele teorisine bıraktı.
- Artık “politik iktisat” değil; “iktisat” olarak anılacaktır.

Marjinalist Devrim

- Buna karşılık Comte iktisadın, insanlığın daha üst düzey bilgiye doğru evrildiği gerçeğine aykırı davrandığı için “soyut” ve “sözde bilim” haline geldiğini iddia eder.
- İktisadı ahlaki doğrudan ayırarak soyutlanmış bir teori inşa ettiği için anlamsız görür. Buna karşın sosyoloji toplumun bütünü ile ilgilenir.

Marjinalist Devrim

- İktisat Jevons için, “fayda ve kişisel çıkar” bilimidir.
- İktisat zevk ve acıyla ilgili bir bilimdir ve en az sıkıntı çekilerek en yüksek haz nasıl elde edilir sorusuna cevap arar.

Marjinalist Devrim

- *“...bir nesne birey tarafından isteniyorsa, onun için yararlı demektir. Dayanıklı, düz bir yünlü giyecek yararlı, süslü bir ipek ise yararsız olabilir. Birçokları, elmas bir yüzüğün hiçbir yararı olmadığını, bunun yalnızca bir s s eŐyası olduğunu söylerler. Ama cam kesmekte kullanılan elmasın yararlı olduğu söylenebilir. Bütün bu ayrımlar bir iktisat yı hiç ilgilendirmez. DavranıŐların nihai etkileri, sosyal bilimlerin diğer dallarının konusudur. Biz yalnızca yakın etkilerle uėraŐırız...”*

Disiplinlerarası Farklılaşma

- Bundan sonra tüm tartışma, iktisatçıların ampirik karşılık yokluğu eleştirisi ile sosyologların “izole birey” eleştirisi ile karşılık üretilmesini içerir.
- Sosyolojideki tüm çalışmalar, piyasanın bir metafor olduğunu ve bunun toplumsal karşılığının bulunmadığının ispatına dayanır.

Disiplinlerarası Farklılaşma

- Pareto bu ayrımlaştırıcı etkiyi daha birleştirici bir biçimde ele alır. Buna göre;

İktisat Rasyonel eylemi

Sosyoloji Rasyonel olmayan eylemi

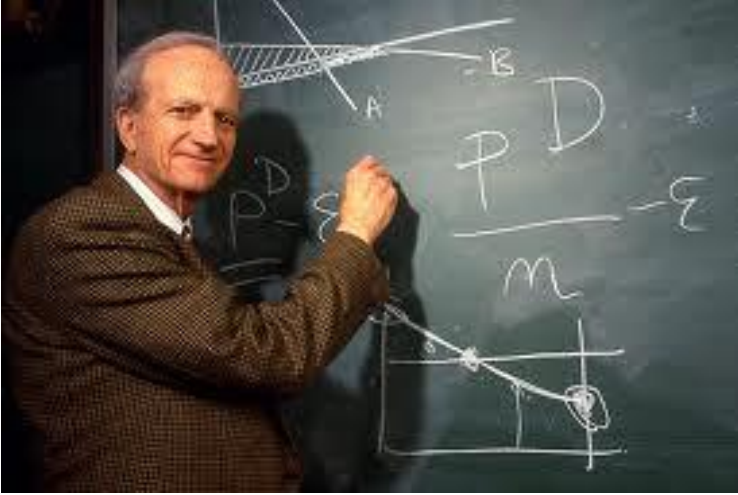
Disiplinlerarası Farklılaşma

- Bu sürtünmesiz tasnifi, Weber ve Parsons gibi isimler de benimsediler. Buna göre;

İktisat *Kıt kaynakların sınırsız ihtiyaçlara fiyat sistemiyle dağıtımın yapıldığı ekonomik alanı inceler*

Sosyoloji *Bir bütün olarak ele alınan toplumda farklı alanlar arası etkileri inceler.*

Metodolojik Emperyalizm

- Ancak bu tasnif iktisatçılar tarafından dikkate alınmamıştır. Nitekim matematik modeller kompleks hale geldikçe iktisadın klasik ilgi alanları dışındaki konuları da kendi modelleri ile açıklamaya çalıştılar.

Metodolojik Emperyalizm

